

<<ԵՐԵՎԱՆԻ ԼԵՈՅԻ ԱՆՎԱՆ Հ. 65 ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ>> ՊՈԱԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Առարկա՝ <<ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ>>

Մասնակից՝ ՄԱՐԻՆԵ ՆԱԶԱՐՅԱՆ

Ղեկավար՝ Հ. ԽՐԻՄՅԱՆ

Թեմա՝ ԱՐՎԵՍՏԻ ԴԵՐՆ ՈՒ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՈՐՊԵՍ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ

ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ԵՎ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐ-

ԾԱԿԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ

ՄԻՋՈՑ:

ԵՐԵՎԱՆ 2022 թ.

• <<Արվեստը հավիտենական ուրախ և լավ
խորհրդանիշն է մարդու՝ դեպի լավը, դեպի
ուրախությունը և կատարելությունը ձգտելը>> :

Ներածություն

Կրթություն արվեստում

Արվեստը մարդկության հոգևոր արվեստի մի
մասն է: Արվեստը ներառում է նկարչություն,
ճարտարապետություն, քանդակագործություն,
երաժշտություն, գեղարվեստական գրականություն,
թատրոն, պար, կինո: Մեզ շրջապատող աշխարհի
ամբողջ բազմազանությունը և մարդու վերաբերմունքը
դրան, մտքերն ու զգացմունքները, գաղափարներն ու
ներկայացումները, մարդկանց համոզմունքները. Այս
ամենը փոխանցում է մարդը գեղարվեստական
պատկերներով: Արվեստը օգնում է մարդուն ընտրել
իդեալներ և արժեքներ: Արվեստը կյանքի մի տեսակ
դասագիրք է: Արվեստի յուրաքանչյուր տեսակ խոսում
է իր լեզվով՝ կյանքի հավերժական խնդիրների, բարու
և չարի, սիրո և ատելության, ուրախության և վշտի,
աշխարհի գեղեցկության և մարդկային հոգու մասին:
Արվեստը կյանքի մի տեսակ դասագիրք է:
Արվեստի տարբեր տեսակները փոխադարձ
հարստացնում են՝ հաճախ փոխառելով միմյանցից
բովանդակություն արտահայտելու միջոցները:

Պատահական չէ, որ կա կարծիք, որ
ճարտարապետությունը սառեցված երաժշտություն է,
որ նկարի այս կամ այն տողը երաժշտական է, որ
էպիկական վեպը նման է սիմֆոնիայի: Եվ երբ նրանք
խոսում են ցանկացած տեսակի գեղարվեստական
գործունեության, ներառյալ կատարողական
հմտությունների մասին, նրանք հաճախ օգտագործում
են այնպիսի հասկացություններ, ինչպիսիք են
կոմպոզիցիան, ռիթմը, , պլաստիկ, , դինամիկան,
երաժշտականությունը տարածված են տարբեր
արվեստների համար բառացի կամ փոխաբերական
իմաստով:

*Երաժշտական արվեստը գեղագիտական
դաստիարակության ամենահարուստ և
ամենաարդյունավետ միջոցներից է.*

այն ունի հուզական ազդեցության մեծ ուժ,
դաստիարակում է մարդկային զգացմունքներ,
ձևավորում ճաշակներ: Երաժշտական զարգացումը
գեղագիտական դաստիարակության կենտրոնական
բաղադրիչներից է, այն առանձնահատուկ դեր է
խաղում երեխայի անձի անբաժանելի ներդաշնակ
զարգացման մեջ: Երաժշտական զարգացումն
անփոխարինելի ազդեցություն է ունենում ընդհանուր
զարգացման վրա: Ձևավորվում է հուզական ոլորտը,
բարելավվում է մտածողությունը, արվեստի և կյանքի
մեջ աճում է գեղեցկության նկատմամբ զգայունությունը:

Միայն երեխայի զգացմունքների,
հետաքրքրությունների, ճաշակի զարգացման միջոցով
կարելի է նրան ծանոթանալ երաժշտական մշակույթին,
դնել դրա հիմքերը: Եթե երաժշտական գործունեության
ընթացքում ձևավորվում է երաժշտա-գեղագիտական
գիտակցություն, ապա դա առանց հետքի չի անցնի
անձի հետագա զարգացման, նրա ընդհանուր հոգևոր
ձևավորման համար:

*Միջառարկայական կապերը, որոնք նպաստում են
միևնույն թեմայի մասին սովորողի բազմակողմանի և
ամբողջական պատկերացումների ձևավորմանը:*

Միջառարկայական մոտեցումները թույլ են տալիս
ընդլայնել մեթոդաբանական բազան, փոխել
տեսանկյունը, ընդլայնել ուսումնասիրության
առարկան և առարկան վերափոխել
ստեղծագործության հետ աշխատելու սկզբունքները:
Իր յուրահատկության և բովանդակության, ինչպես նաև
ուսումնական բոլոր առարկաների հետ փոխադարձ
կապ ստեղծելու բացառիկ հնարավորության շնորհիվ,
արվեստը կոչված է խթանելու սովորողների մտավոր և
հոգևոր ներուժի բացահայտումը, զարգացումը և
հարստացումը, ընդհանուր աշխարհայացքի
ձևավորումը:

Արվեստի տարբեր տեսակներին հաղորդակցվելը և
գեղարվեստական գործունեություն իրականացնելը
նպաստում է՝

- Արվեստների շարքում երաժշտությունը կարող է դասակարգվել որպես կատարողական արվեստ, գեղարվեստ կամ որպես լսարանային արվեստ:

Կարծիք կա, որ երաժշտությունը ազդում է մեր զգացմունքների, ինտելեկտի և հոգեբանության վրա: Փիլիսոփա Պլատոնը առաջարկում է այն տարբերակը, որ երաժշտությունը ուղղակիորեն ազդում է հոգու վրա: Երաժշտությանը ընդգրկվելը սովորեցնում է այնպիսի հմտություններ, ինչպիսիք են կենտրոնացումը, հաշվելը, լսելը և համագործակցությունը, ինչպես նաև նպաստում է լեզուների, ինֆորմացիա հիշելու կարողությունները:

- Վերլուծական և ստեղծագործական մտածողության զարգացմանը.

- Սովորողների գեղարվեստական կրթությանը, գեղագիտական և բարոյական դաստիարակությանը.

- Անձի ինքնաճանաչմանը, ինքնաարտահայտմանը և մտահորիզոնի ընդլայնմանը.

- Իրականության գիտակցական և զգայական ընկալման ձևավորմանը.

- Ազգային-հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների արմատավորմանը:

Արվեստի միջոցով իրականության ընկալում, ստեղծագործական աշխատանքների

մեկնաբանություն, վերլուծություն, քննում, գնահատում և արժևորում: Արվեստի ստեղծագործությունների նշանակության, նպատակների, իմաստի ուսումնասիրում:

Տարբեր ժամանակաշրջանների արվեստի տեսակների, ժանրերի, ձևերի, ոճերի և ուղղությունների ուսումնասիրում: Տեխնոլոգիական նորարարությունների դերը արվեստի բնագավառում: Արվեստի ուսումնասիրումը և մյուս առարկայական բնագավառները:

Երաժշտությունը՝ որպես արվեստի ձև:

Երաժշտության պատմության կապերը արվեստի այլ տեսակների հետ:

Երաժշտությունը, ինչպես և արվեստի մյուս տեսակները, արտացոլում և պատկերում է մեր իրականությունը՝ շրջակա աշխարհը, մարդկանց, բնության երևույթները:

Երաժշտությունը առաջին հերթին հաղորդակցության միջոց է մարդկանց միջև, սերունդների միջև, հատուկ միջոց է ինքնաարտահայտվելու ինքն իրեն և մյուսներին հասկանալու համար: Իսկ առօրյա կյանքում երաժշտությունը ուղեկցում է մարդուն ամենուր, բացահայտում է նրա վերաբերմունքը շրջակա աշխարհի նկատմամբ, հարստացնում է նրա հոգեկան աշխարհը, օգնում է նրան ապրել, աշխատել և արարել: Երաժշտության կարևորագույն առանձնահատկությունն այն է, որ այն մարդու զգայարանների վրա թողնում է անմիջական և ուժեղ ազդեցություն: Ահա թե ինչպես է արտահայտվել երաժշտության ազդեցության մասին մեծ Կոմիտասը.

<<Մեկ հասկացված, անկեղծ ձայն հազար ճառ կարժե, որովհետև ճառը պետք է մարսե հասարակությունը, որ կարենա անկե սնունդ առնել, ինչ-որ ժամանակներու գործ է: Իսկ ձայնը վայրկյանին մեջ կթափանցե մարդու կուրծքեն ներս և այնտեղ կհիմնե զգացման և մտքի վառարան>>:

Արվեստը հասկանալու բանալին առօրեականի և գեղարվեստականի փոխհարաբերության ընկալումն է, սովորողը արվեստի առարկաների դասավանդման ընթացքում իր ստացած գիտելիքների, ձևավորված հմտությունների, վերաբերմունքի և արժեքների շնորհիվ պետք է հասկանա, ընկալի, թե ինչպես է առօրեականը արվեստի միջոցով դառնում կատարյալ, այսինքն՝ գեղարվեստական:

Երաժշտության և արվեստի մյուս տեսակների, մասնավորապես գրականության կապը հաճախ միակողմանի է ներկայացվում, այսինքն՝ շրջանցվում է երևույթի փոխազդեցության օրենքը: Մինչդեռ, որքան գրականությունը ազդում է արվեստի մյուս տեսակների վրա, նույնքան ազդվում է վերջիններից:

Այսուհանդերձ, չենք կարող մերժել այն իրողությունը, որ գրականության ներկայությունը մյուսների մեջ ավելի մեծ է, ավելի երևացող: Նկատի ունենք հատկապես՝ թատրոնը, կինոն, օպերային և պարային արվեստները, երաժշտությունը, գեղանկարչությունը: Հայտնի է, որ գրականության և արվեստի առանձին տեսակներ սկզբնապես հանդես են եկել միասնաբար՝

բանաստեղծություն-մեղեդի, մեղեդի-պար, խոսք-թատերական միատերիա և այլն: Հետագայում այս զուգահեռվող միավորները հեռացել են իրարից, հանդես եկել ինքնուրույն:

Պոեզիայի և երաժշտության ի սկզբանե միասին լինելու ու այնուհետև առանձնանալու փաստը ավելի ակնառու է: Վաղ միջնադարում բանաստեղծությունը գրվել է երգելու համար, այստեղից էլ հայ գրականության մեջ տաղերգություն (տաղ+երգ) հասկացությունը: Հետագայամ բանաստեղծությունը և մեղեդին «հեռացել» են իրարից՝ գործառվելով առանձին-առանձին: Համեմատաբար ավելի նոր ժամանակներում տեղի է ունեցել հակառակ երևույթը՝ նրանք մերձեցել են իրար՝ ժանրային առանձին դրսևորումների մեջ պահպանելով իրենց անկախությունը: **Երգարվեստում, օպերային արվեստում** գեղարվեստական տեքստն ու մեղեդին «նախնիների կանչով» կրկին միավորվել են, թեև բանաստեղծությունն ու մեղեդին, ինքնուրույն գործառվելով հանդերձ, երկուստեք պահպանել են իրենց ժառանգական հատկանիշը՝ մեղեդայնությունը, ռիթմը, տրամադրությունը: Այս խաղը նրանց համար կենսական նշանակություն ունի: Գյոթեի, Հայնեի, Պուշկինի, Իսահակյանի, Տերյանի շատ ստեղծագործություններ ոչ միայն ընթերցվում են, արտասանվում, այլև հատկապես երգվում՝ ընդլայնելով իրենց գեղարվեստական կիրառության շրջանակները:

Հովհաննես Թումանյանի «Անուշը», «Թմկաբերդի առումը», ուրիշ գործեր դարձել են Կոմիտասի, Տիգրանյանի, Սպենդիարյանի օպերային գործերի հիմքը: Գյոթեի, Հայնեի, Բայրոնի, Պուշկինի և ուրիշ մեծերի ստեղծագործությունները եղել են ոգևորության աղբյուրներ այնպիսի կոմպոզիտորների համար, որպիսիք են՝ Գրիգը, Վերդին, Ռիմսկի Կորսակովը, Չայկովսկին, Շոստակովիչը և ուրիշներ:

Գրականությունը հսկայական նյութ է տվել նաև գեղանկարչությանը, քանդակագործությանը:

«Սասունցի Դավիթ» էպոսը, Եղիշեի, Խորենացու պատմությունները հիմք են հանդիսացել Երվանդ Քոչարի Սասունցի Դավթի, Վարդան Մամիկոնյանի, քանդակագործ Շալմամբեկյանի Հայկ նահապետ, Վահագն Վիշապաքաղ, Տորք Անգեղ արձանների համար:

Գրականության և արվեստի փոխադարձ կապը դրսևորվել է նաև միջնադարյան մանրանկարչության մեջ՝ Թորոս Ռոսլին, Պիծակ և ուրիշներ: Հանրահայտ են Պիկասո- Ապոլիներ, Ռոդեն-Ռիլե, Սեզան-Ռիլե անձնական և ստեղծագործական համագործակցությունները:

Գրականությունն իր անմիջական առնչությունն ունի նաև բալետային արվեստի հետ:

Գեղարվեստական տեքստի և երաժշտության կապը շատ ավելի խորքային է և միջնորդավորված:

Մեղեդին ծնվում է ոչ թե բանաստեղծության արտաքին բովանդակությունից, այլ վերջինովս պայմանավորված ներքին տրամադրությունից (տխուր, ուրախ, հանդիսավոր և այլն): Կոմպոզիտորը տեքստի տրամադրությամբ հանգում է երաժշտությանը, ունկնդիրը հակադարձ պլանով՝ երաժշտության տրամադրությամբ, հանգում է տեքստին: Միջոցներից անկախ բովանդակությունը ձևայնացնելու այս երևույթը տարածվում է նաև արվեստի մյուս դրսևորումների վրա:

Երաժշտությունը և թատրոնը հնագույն

ժամանակներից ի վեր սերտորեն փոխկապակցված են միմյանց հետ: Արդի երաժշտական թատրոնը ներառում է իր մեջ երաժշտություն, երկխոսություն և պար:

Հայազգի Արամ Խաչատրյանը գրել է երաժշտություն 25 կինոֆիլմի համար: Նա մեծ հետաքրքրություն է տածել ***կինոերաժշտության*** հանդեպ, հատկապես 30-40-ական թվականներին՝ հիանալի իմանալով վերջինիս յուրահատկությունները և հասկանալով ֆիլմի գաղափարի բացահայտման հարցում երաժշտության ունեցած մեծ դերն ու նշանակությունը:

Անրադառնալով մշակութային որևէ տեսակի, թերևս, վստահաբար կարող ենք գալ այն եզրահանգմանը, որ լինի դա կերպարվեստում, քանդակագործության, ճարտարապետության, գրականության և ի վերջո

Երաժշտության ոլորտ, ապա նրա զարգացման պատմությունը անհար կլինի պատկերացնել առանց որևէ փոխազդեցության և փոխհարաբերության:

Արվեստի դերը որպես սովորողների դաստիարակչական համակարգի բարելավման և ստեղծագործական ունակությունների բարելավման միջոց:

Երաժշտական ունակությունների զարգացումը երեխաների երաժշտական կրթության հիմնական խնդիրներից մեկն է: Մանկավարժության համար շատ կարևոր հարց է երաժշտական ունակությունների բնույթը: Արդյո՞ք դրանք մարդու բնածին հատկություններն են, թե զարգանում են միջավայրի, կրթության և ուսուցման ազդեցության արդյունքում: *Կարողությունները* կախված են բնածին հակումներից, բայց զարգանում են կրթության և վերապատրաստման գործընթացում: Բոլոր երաժշտական ունակությունները ծագում և զարգանում են երեխայի երաժշտական գործունեության մեջ: Երաժշտական ունակությունների վաղ դրսևորումը դիտվում է, որպես կանոն, հենց այն երեխաների մոտ, ովքեր ստանում են բավական հարուստ երաժշտական տպավորություններ: Մարդու գործունեության այնպիսի բարդ տիպերում, ինչպիսիք են երաժշտությունը, տեխնիկական և գեղարվեստական ստեղծագործությունը, մաթեմատիկան և այլն, համակարգված ներգրավման հետ կապված մշտական և անընդմեջ ունակությունների մեթոդով մեշտ

պահպանում և զարգացնում ենք համապատասխան կարողությունները: Չզարգացող ունակությունը, որը գործնականում մարդը դադարում է օգտագործել, ժամանակի ընթացքում կորչում է:

Երաժշտականություն կարող է դիտվել որպես առանձին, իրար հետ կապ չունեցող տաղանդների հավաքածու, որոնք ամփոփված են հինգ խոշոր խմբերում.

Երաժշտության զգալ և ընկալում;

Երաժշտական գործողություն;

Երաժշտական հիշողություն և երաժշտական երևակայություն;

Երաժշտական բանականություն;

Երաժշտական զգացում:

Երաժշտական ունակությունները անձի անհատական հոգեբանական հատկություններ են, որոնք որոշում են երաժշտության ընկալումը, կատարումը, ստեղծագործությունը, երաժշտության բնագավառում սովորելը: Գրեթե բոլոր մարդիկ այս կամ այն չափով դրսևորում են երաժշտական ունակություններ:

Արտահայտված, անհատապես դրսևորվող երաժշտական ունակությունները կոչվում են

Երաժշտական շնորհալիություն:

Երաժշտության դասերի հիմնական գործունեությունը

Տարրական դպրոցում դրվում են երաժշտական մշակույթի և երաժշտական կրթության հիմքերը:

Նախնական երաժշտական կրթությունը հասկացվում է որպես երաժշտական ունակությունների և կրթության

օրինակներին երեխաներին ծանոթացնելու,
երաժշտության հիմնական գիտելիքների յուրացման
գործընթացն ու արդյունքը:

Տարրական դպրոցում կոնկրետացվում է
դպրոցականների երաժշտական մշակույթի
ձևավորման նպատակը՝ որպես նրանց հոգևոր
մշակույթի մաս: Այս գործընթացի հիմնական
բաղադրիչներն են արվեստի և կյանքի նկատմամբ
հուզական ամբողջական վերաբերմունքը.

երաժշտական ընկալում, համարժեք երաժշտական
արվեստի բարոյական և գեղագիտական էությունը.
ստեղծագործական գործունեության փորձը՝ որպես
կոմպոզիտորի, կատարողի և ունկնդրի հոգևոր և
ստեղծագործական հարաբերությունների դրսևորում:
Հանրակրթական դպրոցի ստորին դասարաններում
երաժշտության դասերը ներառում են երեխաների
երևակայության և երևակայությունների զարգացում,
բնության ձևերի և արվեստի ձևերի
փոխհարաբերությունների ըմբռնում, դրանց
ընդհանրությունը զգալու ունակության զարգացում
(գույն - տարածություն - ծավալ - հնչյուններ):

Կրտսեր դպրոցականների երաժշտական կրթության
հիմքում ընկած է երաժշտական արվեստի այնպիսի
դասավանդման գաղափարը, որը կմիավորի
տարրական դպրոցական տարիքի երեխայի բնույթի
առանձնահատկությունները բուն արվեստի բնույթի
հետ: Ավելի կրտսեր աշակերտի համար սա, առաջին
հերթին, նախադպրոցական մանկությունից բերված

զգայական տարբեր տպավորությունների նկատմամբ հետաքրքրություն է և նրանց հուզական արձագանք: նպատակն է՝ ձևավորել և ուղղորդել սովորողներին դեպի արդյունավետ երաժշտաստեղծագործական գործունեություն՝ ունկնդրում, երգեցողություն, երաժշտառիթմական շարժում, իմպրովիզացիա և այլն: Ձևավորել և զարգացնել ազգային երաժշտության գիտակ, ազգային ավանդույթները կրող, պահպանող ու սերունդներին փոխանցող:

Ավագ դպրոցի <<Երաժշտություն>> առարկայի հիմնական նպատակն է՝ շարունակել զարգացնել սովորողների ստեղծագործական երևակայությունը, նպաստել ինքնաճանաչմանը և ինքնաարտահայտմանը: Ազգային երաժշտական արվեստի նմուշների հետ հաղորդակցվելու միջոցով, գիտակցել և արժևորել իր ազգային պատկանելիությունը, նրա պատմությունը, մշակույթը, դրսևորել հպարտություն, հարգալից վերաբերմունք սեփական ազգային արժեքների նկատմամբ, հասկանալ նրա տեղը համաշխարհային երաժշտության պատմության մեջ: Շարունակել զարգացնել երաժշտագեղագիտական ճանաչողությունը երաժշտության հետ հաղորդակցվելու պահանջը, հետագա բարոյագեղագիտական զարգացման, ինքնակրթության և ինքնաարտահայտման համար: Արժևորել երաժշտության դերը մարդու և հասարակության կյանքում, գեղեցիկը զգալու, զննելու, արժևորելու, արվեստի պահպանումը

անհատական դիրքորոշում, վերաբերմունք դրսևորելու միջոցով:

Հայկական երաժշտական մշակույթը, պատմությունը, նրա տեղը համաշխարհային երաժշտության պատմության մեջ:

Հայաստանում երաժշտությունն սկզբնավորվել է մ. թ. ա. XX–XVIII դարերում, իսկ երաժշտական բանահյուսության ծիսաձևերի մասին տեղեկություններ կան մ. թ. ա. XIV դարի խեթական սեպագրերում: Գեղջկական երաժշտական բանահյուսությունն ընդգրկում է երգի բազմաթիվ տարատեսակներ. առանձնանում են *պանդուխտի երգերը, անտունիները, հայրենները*: Պրոֆեսիոնալ երգեցիկ արվեստի ձևավորումը սերտորեն կապված է հոգևոր երաժշտության ժանրերին: Վաղ միջնադարից տարածվել են *շարականները, սաղմոսները, X դարից՝ գանձերը, հոգեվոր և աշխարհիկ տաղերը*:

VII–XIV դարերում մեղեդիները գրառվել են *խազերով*: 1813–15 թթ-ին Համբարձում Լիմոնջյանն ստեղծել է հայկական նոր ձայնագրությունը: XVII դարից զարգացել է *աշուղական արվեստը* (Սայաթ-Նովա և ուրիշներ), իսկ գործիքայինը՝ առավելապես XIX դարում: XIX դարի 2-րդ կեսին և XX դարի սկզբին հայ կոմպոզիտորների երկերով նշանավորվել է *ազգային կոմպոզիտորական դպրոցի* ծնունդը (Տիգրան

Եկմալյան, Կոմիտաս, Ալեքսանդր Սպենդիարյան,
Նիկողայոս Տիգրանյան, Արմեն Տիգրանյան,
Ռոմանոս Մելիքյան և ուրիշներ): Ազգային
կոմպոզիտորական դպրոցի առաջընթացին նպաստել
են նաև *սփյուռքահայ կոմպոզիտորներ* Ալան
Հովհաննեսը, Համբարձում Պերպերյանը, Նիկոլ
Գալանդերյանը, Բարսեղ Կանաչյանը և ուրիշներ:
Տարբեր տարիների նշանավոր օպերային երկեր են
ստեղծել Տ. Չուխաջյանը, Ա. Սպենդիարյանը, Ա.
Տիգրանյանը, Ալեքսանդր Հարությունյանը, Ավետ
Տերտերյանը, բալետներ՝ Արամ Խաչատրյանը, Գրիգոր
Եղիազարյանը, Սերգեյ Բալասանյանը, Էդգար
Հովհաննիսյանը, Տիգրան Մանսուրյանը և ուրիշներ:
Միմֆոնիկ և կոնցերտային ժանրերի զարգացումը
հիմնականում պայմանավորված է Ա. Խաչատրյանի,
Անուշավան Տեր-Ղևոնդյանի, Հարո Ստեփանյանի, Գ.
Եղիազարյանի, Առնո Բաբաջանյանի, Ա.
Հարությունյանի, Ղազարոս Սարյանի, Էդվարդ
Միրզոյանի, Է. Հովհաննիսյանի, Ա. Տերտերյանի, Զիվան
Տեր-Թադևոսյանի, Ալեքսանդր Աճեմյանի
ստեղծագործություններով: *Կամերային երաժշտության*
բնագավառում մեծ ավանդ ունեն Ա. Հարությունյանը,
Ա. Բաբաջանյանը, Է. Միրզոյանը, Ադամ Խուդոյանը,
Գագիկ Հովունցը, Տ. Մանսուրյանը, Երվանդ
Երկանյանը, Մարտուն Իսրայելյանը, Աշոտ
Զոհրաբյանը, Էդուարդ Հայրապետյանը, Լևոն
Չաուրյանը և ուրիշներ:

Հայկական ժողովրդական երաժշտությունը հիմնարար
ընդունված պատկերացումները և ստեղծագործությունները
15

(կոմպոզիտորական) երաժշտարվեստի ստեղծման և զարգացման մեջ:

Զարգացման որոշակի աստիճանի է հասել նաև *ջազային ու էստրադային երաժշտությունը* (Արտեմի Այվազյան, Կոստանդին Օրբելյան, Ա. Բաբաջանյան, Ռոբերտ Ամիրխանյան և ուրիշներ):

Երաժշտագիտական ուսումնասիրություններ են գրել Կոմիտասը, Քրիստափոր Քուչնարյանը, Ալեքսանդր Շահվերդյանը, Ռոբերտ Աթայանը, Նիկողոս Թահմիզյանը, Գևորգ Գյոդակյանը և ուրիշներ:

Եզրակացություն:

Անրադառնալով մշակութային որևէ տեսակի, թերևս, վստահաբար կարող ենք գալ այն եզրահանգմանը, որ լինի դա կերպարվեստում, քանդակագործության, ճարտարապետության, գրականության և ի վերջո երաժշտության ոլորտ, ապա նրա զարգացման պատմությունը անհար կլինի պատկերացնել առանց որևէ փոխազդեցության և փոխհարաբերության: Այսպես, մենք տեսնում ենք, որ երաժշտության պատմության մեջ անքակտելիորեն գերակշռում է գեղարվեստական գրականության դերը, իսկ առանց երաժշտության դժվար է պատկերացնել ամբողջական որևէ թատերական բեմականացում, օպերա կամ կինոմատոգրաֆիայի արտադրանք: Այդ կապն առկա է և անժխտելի, միաժամանակ հասկանալի, քանի որ մարտկազմի զորությունը ընթացումը լարված է 16

մշակութային արժեքներ, որոնք մարդը, ինքը լինելով դրանց ստեղծողը, տվել է իր պահանջմունքներին ի համապատասխան ձևավորում: Ուշագրավն այն է, որ երաժշտության պատմության մեջ առկա որոշակի ժանրային, ոճային տեսակները համապատասխանաբար վերագրվում են նաև մշակույթի այլ տիպերին, այսպես օրինակ նույն կլասիցիզմը իր դրսևորումը գտավ կերպարվեստում, քանդակագործության, ճարտարապետության, ի վերջո երաժշտության մեջ, կամ բարոկկո ոճը, անգամ վերհրական սյուրռեալիզմը իր մարմնավորումն ունեցավ ինչպես, նախ, կերպարվեստում, այնուհետև՝ կինոյում, ի վերջո անգամ երաժշտության մեջ: Այսպիսով, ակնհայտ է և անքակտելի այդ կապը, որ առկա է մարդկային գործունեության արդյունք հանդիսացող արժեքներում:

Առաջարկվող գործողություններ:

•Դպրոցում իրականացնելով գեղարվեստական դաստիարակության դաստիարակչական գործառույթը՝ մենք կկարողանանք միանգամից լուծել մի շարք խնդիրներ՝ ավանդույթ, ոգեղենություն, ազգային գիտակցություն և այլն:

•Մրցույթների, փառատոների, ցուցահանդեսների, համերգների, <<վարպետ-դասարանների>> և այլ միջոցառումների կազմակերպման շարունակականության ապահովում:

•Արվեստի և մշակույթի բնագավառներում

Ընթացակարգը ձևավորված գեղարվեստական

կրթության ավանդույթների պահպանումն ու զարգացումը, համապատասխանեցումը ժամանակակից պահանջներին և միջազգային կրթական չափորոշիչներին:

•Տաղանդավոր երեխաների բացահայտումը, նրանց կրթության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացման ու ինքնադրսևորման համար պայմանների ապահովումը: Մանուկների և պատանիների հաղորդակցում ազգային և համաշխարհային մշակութային արժեքներին, ժողովրդական արվեստի լավագույն նմուշներին, դասական և ժամանակակից արվեստին:

•Երաժշտության դասապրոցեսում հաշվետու համերգների, ուսումնական ճամփորդությունների կազմակերպում:

Գրականության ցանկ՝

1. Երաժշտական կրթությունը դպրոցում; Էդ. Լ. Վ.; Դպրոցական. ԱԿԱԴԵՄԻԱ, 2001թ.:
2. Նեժնով Գ.Գ. Արվեստը մեր կյանքում; - Մ., «Գիտելիք», 1975թ.:
3. Պոսպելով Գ.Ն. Արվեստ և գեղագիտություն; - Մոսկվա. Արվեստ, 1984թ.:
4. Սոլնցեվ Ն.Վ. Heritage ժառանգություն և ժամանակ; Մ., 1996թ.:
5. Կոմիտաս, Հողվածներ և ուսումնասիրություններ; Երևան, 1941թ.:
6. Կոմիտաս, Երկերի ժողովածու, երրորդ հատոր; Հասարակ. 1969թ.: